SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1171

av Mats Sander (M)

Bättre förutsättningar för alternativ till traditionell plast

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att EU:s regler och standarder ska ge bättre utrymme för komposterbara material med dokumenterade miljöfördelar och för att materialens samlade miljöpåverkan under hela livscykeln ges större betydelse vid utformningen av förpackningsregler och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över hur offentlig upphandling kan ge större utrymme för komposterbara material med dokumenterade miljöfördelar och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Plast har många användningsområden och är en viktig del av vår vardag. Samtidigt är plastföroreningarna ett miljöproblem. Plast som hamnar i naturen och haven kan bli kvar under mycket lång tid och brytas ned till mikroplaster.

Det finns i dag material som kan ersätta traditionell plast i vissa produkter och som har andra miljöegenskaper.

I Helsingborg utvecklas ett material baserat på bland annat kalksten och växtbaserade råvaror. Materialet kan användas i produkter som annars tillverkas av vanlig plast. Vissa

varianter av detta alternativa material har certifierats för industriell kompostering enligt europeiska standarder. Enligt företaget kan materialet brytas ned biologiskt utan att lämna kvar mikroplaster.

En livscykelanalys som genomförts inom ett EU-finansierat projekt visar att det alternativa materialet i de undersökta jämförelserna hade lägre klimatpåverkan än motsvarande bärkassar av traditionell plast.

Det alternativa materialet används redan kommersiellt, bland annat till bärkassar, dryckesbägare och skyddsförkläden. Det ger svenska företag möjligheter att växa, anställa och exportera.

EU:s nya förpackningsförordning började tillämpas i augusti 2026. Huvudregeln är att förpackningar ska kunna materialåtervinnas. Från 2028 ska vissa förpackningar, bland annat tepåsar och fruktetiketter, vara komposterbara. Medlemsländerna kunde dessutom, fram till att förordningen började tillämpas, besluta om krav på komposterbarhet för ytterligare förpackningar.

Italien använde möjligheten att införa krav på komposterbarhet för ytterligare förpackningstyper före tidsfristens utgång. Naturvårdsverket föreslog att Sverige skulle avstå. Sverige har fortfarande ett begränsat nationellt handlingsutrymme, men för en bredare förändring behöver frågan drivas på EU-nivå.

Nya material måste också fungera med våra system för avfallshantering och återvinning. I Sverige behandlas en stor del av matavfallet genom rötning till biogas. Det ställer krav både på materialen och på hur de tas om hand. Material och avfallshantering behöver utvecklas tillsammans, och regler och standarder bör stödja den utvecklingen.

Reglerna måste också ta hänsyn till materialens miljöpåverkan under hela livscykeln. Det gäller råvarorna, tillverkningen, användningen och vad som händer när produkten blir avfall. Sverige bör därför arbeta för att EU:s regler och standarder ger större utrymme för material med dokumenterade miljöfördelar.

Även offentlig upphandling behöver ses över. Kommuner, regioner och statliga myndigheter köper varje år stora mängder produkter där alternativ till traditionell plast kan vara aktuella. Lagen om offentlig upphandling ger redan möjlighet att ställa miljökrav. Upphandlingsmyndighetens kriterier och stöd bör utvecklas så att materialens miljöpåverkan under hela livscykeln får större betydelse.

Svenska företag ska kunna utveckla och sälja nya material som bidrar till att minska både klimatpåverkan och plastföroreningar. Reglerna ska inte hindra företag från att utveckla bättre alternativ.

Mats Sander (M)